

بازار

بازار که محل داد و ستد و اجتماع است به مجموعه های مختلفی اطلاق می شود که علی رغم دارا بودن ویژگی های زمانی، مکانی و ساختاری متفاوت در همگی آنها داد و ستد جریان دارد و به سبب مرکزیت اقتصادی و مالی نقش ویژه ای در جامعه دارد. بازار سابقه چند هزار ساله در تمدن ایران و جهان دارد، از همان هنگام که انسان موفق به تولید محصولات بیشتر از نیاز خود گردید و به فکر مبادله آن با دیگر محصولات و تولیدات مورد نیاز خود افتاد مراحل شکل گیری بازار آغاز شد. برای این منظور ابتدا فضاهای بازی در مجاورت روستاهای بزرگ به این کار اختصاص دادند که در فصولی از سال و به تدریج در روزهایی از هفته محل اجتماع داد و ستد و مبادله منطقه می شد. سپس با گسترش جوامع و مبادلات، زمان، مکان، شکل و ساختار آن نیز دچار تغییرات و تحولات تکاملی گردید و به تدریج از حالت موقت به دائمی و از وضعیت فاقد سرنیاه و معماری به ساختارهای معماری متشکل و دائمی تبدیل گردید. در برپایی بازارها سنت برآمده از تاریخ در بهره گیری از فضا و همچنین میراث مبتنی بر ساختار شهری کهن نقش مهم بر عهده داشته اند.

مجموعه بازار در شهرهای قدیمی ایران علاوه بر کارکردهای اقتصادی و تجاری در زمینه های مختلف اجتماعی، مذهبی و سیاسی نیز نقش داشته اند. بازارها در شهرهای قدیم در ارتباط با راه های ارتباطی و دروازه های اصلی شهر، مسجد جامع و میدان اصلی شهر شکل گرفته و به تدریج گسترش می یافت. وضعیت، وسعت و رونق بازار شهر در ارتباط مستقیم با وضعیت، وسعت و رونق شهر قرار داشته. بازار از لحاظ معنا و دامنه عملکرد میتوان به بازارهای اصلی (مرکزی) شهرهای بزرگ بازارهای تک فروشی (خرده فروشی) در شهرهای کوچک، بازارچه های محله های شهری برای برآوردن نیازهای روزمره ساکنان یک محله شهری و بازارگاه های مجاور دروازه ها یا حاشیه شهری تقسیم کرد. اما تنها

بازارهای شهری دارای عملکردهای متعدد و متنوعند. عملکردهای اقتصادی بازار را که در فصل در ارتباط بسیار نزدیک با یکدیگر به انجام می رسد می توان به چند دسته از فعالیت تقسیم کرد که هر یک از آنها در فضاها و بخش های خاصی از بازار صورت می گیرد:

الف - تجارت و خرید و فروش

ب - تولید کالا

ج - انبارداری - سامانه های تجاری - اقتصادی

بازارهای اولیه بیشتر متشکل از یک راسته اصلی و یا دو راسته عمود برهم یا بناهای مجاور بوده که به تدریج در محور طولی و گاه در همه جهات گسترش می یابند. هر کدام از بخش های بازار نیز به صنف خاصی هم چون راسته زرگرها، مسگران، کفاشان، ... اختصاص داشت. مصالح به کار رفته در بنای بازار عمدتاً شامل آجر مرغوب و ملات آهکی و گچ بوده، سنگ نیز جهت ساخت ازاره های و پله ها در موارد برای ساخت تمام بازار مورد استفاده قرار گرفته. بخش های مهم معماری بازار عبارتند از:

سردر ورودی، راسته ها، چهارسوق ها، سراها و تیمچه ها، راسته ها و راهروهایی به عرض ۴ تا ۶ متر هستند که با پوشش طاق و گنبد مسقف شده و حجره هایی در دو طرف آن ساخته شده اند این حجره ها با توجه به نوع فعالیتشان دارای ابعاد و نقشه متفاوتی هستند. روشنایی درون راسته نیز از طریق روزنه هایی تعبیه شده در گنبدها تأمین می شود و در مواردی که پوشش راسته دارای ارتفاع زیادی می باشد برفراز حجره پنجره نورگیر نصب شده است. در تقاطع راسته های بازار، چهارطاقی هایی ساخته می شوند که به چهارسو و چهارسوق معروف هستند این چهارسوق ها اغلب دارای طرح هشت ضلعی بوده و با گنبد نیم کروی شکلی مسقف می شوند و با کاشی کاری، آجرکاری و آجرچینی و گچبری مزین می شوند.

اردوبازار

یکی از بازارهای شیراز است که در ضلع جنوبی در ورودی جنوبی بازار وکیل واقع شده است قدمت این بازار بیش از بازار وکیل است. بازار مرغ (روح الله)، بازار نو مشیر، سرای حاجی آقاچانی و بازار مسگرها در فواصل متفاوت به این بازار می پیوندند.

این بازار در ابتدا بدون سقف بوده و به جای حجره های کنونی، در آن از چادر استفاده می شده، احتمالاً به دلیل این که مسیر عبور اردوی قوام بوده بدین نام معروف شده است. اردو بازار با پیچ و خم بسپار و عرض کم دارای سقف پوششی کف پوشی جدید است و بدنه های آن نیز به طور کامل بازسازی شده است و تنها جزئیات برخی جاهها به صورت قدیمی خود باقی مانده است. سقف کنونی بازار که آثار سوختگی دوران پهلوی در آن مشهود است از سه پوشش خریای چوبی، الوار چوبی (که سقفی تخت را ایجاد کرده و خریای فلزی با پوشش ایرقیست تخت تشکیل می دهد) است. حجره های این بازار به فاصله یک پله از سطح زمین قرار گرفته اند. هم اینک این بازار محل فروش پوشاک محلی است. این بازار در تاریخ ۱۳۸۲/۲/۲۴ با شماره ۹۲۳۶ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است.

بازار مسگرها

از بازارهای شیراز است که در محله درب شاهزاده قرار گرفته است این بازار که از آجر و گچ ساخته شده است، بازار مرغ و اردو بازار را به یکدیگر متصل می نماید به گونه ای که اردو بازار در جنوب بازار وکیل و در مقابل بازار مرغ قرار می گیرد و در امتداد شرق و غرب نیز بازار مسگرها قرار می گیرد این بازار در زمان قاجاریه بر اثر زلزله ویران شد و در سال ۱۲۹۹ هجری قمری مرمت شد بازار مسگرها هم اینک مرکز فروش پوشاک است این بازار در تاریخ ۱۳۸۲/۲/۲۴ با شماره ۹۲۳۵ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است.

بازار وکیل

بازار وکیل مهم ترین بازار شیراز است که در زمان کریم خان زند ۱۱۷۲-۱۱۹۲ هجری قمری در محله درب شاهزاده در کنار مسجد وکیل و در شرق میدان شهدای کنونی (شهرداری) احداث شده است. معماری این بنا با مساحتی برابر با ۲۱۸۴۰ متر مربع و زیر بنایی برابر با بنا ۲۳۹۶۰ متر مربع (با احتساب کاروانسراها) برگرفته از معماری بازار فیضیه لار و بازارچه بلند اسفهان که به دستور شاه عباس کبیر ساخته شده است. اما عرض بازار وکیل بیش از سایر بازارهاست که البته هم اینک به علت خاکریزی کف بازار ارتفاع طاق ها به ده متر تقلیل یافته است. این بازار که از نظر معماری دارای سه فضـا عبـور و مـرور حـریم مـفـازـه (به ارتفاع تقریبی ۲ پله بالاتر از سطح زمین) فضای مفازه است دارای پنج در بزرگ است که در چهار سوی آن قرار گرفته است. همچنین شامل دو رشته شمالی-جنوبی و شرقی-غربی است که چون صلیبی یکدیگر را قطع کرده اند در تقاطع این دو رشته چهار سوق قرار گرفته است که بر روی هشتی

قرار دارد. این چهار سوق دارای طاق بزرگ ضریبی محکمی است و در پای طاق نیز چند ترنج آجرکاری شده است در هشتی نیز مغازه هایی چهارگوش در دو طبقه وجود دارد.

ضلع شمالی-جنوبی بازار از دروازه اسفهان شروع می شود و تا کوچه جنوبی سرای مشیر ادامه می یابد. در دو طرف این راسته هر قسمت ۴۱ جفت (۸۲ باب مغازه) وجود دارد که در جلو هر یک سکویی از قطعات سنگی بزرگ است که در روی آن ترنج هایی برجسته شده است. در این بازار برای مصونیت از رطوبت، مغازه ها را در حدود ۱ متر بالاتر از سطح زمین ساخته اند. مغازه ها اغلب دارای پستو بوده و در دو طبقه طراحی شده اند. در شمال شرقی این راسته، چند کاروانسرای قدیمی به نام های روغنی، گمرک و احمدی در پشت و ضلع غربی آن شربخانه ساخته شده است که در ورودی آنها درون بازار است و هر یک از این کاروانسراها دارای چندین حجره است.

راسته شمالی-جنوبی را بازار بزازان نیز نامیده اند و در سال ۱۳۱۵ به علت گسترش خیابان زند ۱۱ حجره از حجره های این ضلع از بین رفته است.

ضلع شرقی- غربی نیز دارای دو بخش است.

قسمت شرقی چهار سوق که آن را بازار علاقه بنان می نامند این بخش دارای ۱۹ جفت مغازه است که هم اینک مرکز فرش و مغازه های عطاری است.

قسمت غربی چهار سوق که آن را بازار "ترکش دوزها" می نامند و دارای ۱۰ جفت مغازه است که هم اینک مرکز فروش فرش های ایرانی است. در ضلع جنوبی چهار سوق در موازات با بازار ترکش دوزها، بازار دیگری قرار دارد که

مدخل آن در جلو سر در مسجد وکیل است و به بازار "شمشیر گرها" معروف است این بازار نیز دارای ۱۱ جفت مغازه است. در زیر چهار سوق، حوض بزرگی از سنگ مرمر قرار داشته که آب آن از مجرای

زیر ترکش می گذشته تأمین می شده است. این مجرا به صورت طاق ضریبی است و از آجر و ساروج ساخته شده و هم اینک نیز وجود دارد اما حوض مرمری به علت بالا آمدن کف بازار، از بین رفته است.

سیستم تهویه هوا به علت ارتفاع زیاد سقف طاق و توزیع ای بازار کامل بوده و این امر به وسیله بادگیرهایی ساده انجام گرفته است. هم چنین در گذشته دریچه ها و روزنه هایی به نام جامخانه یا هوا نور در زیر سقف تعبیه شده بود که هوا و نور کافی را به بازار می رسانده اما هم اینک پس از مرمت این روزنه ها بسته شده اند و به جای آنها در بالای مغازه ها مشبک هایی جهت تهویه هوا و روشنایی وجود دارد.

در ورودی جنوب این بازار در سال ۱۳۶۸ از جانب میراث فرهنگی، اندکی پی بندی شده است. بازار وکیل در تاریخ ۸۵/۴/۱۷ با شماره ۹۲۴ در فهرست آثار ملی به ثبت رسیده است.

بازاریکی

بعد از مد آن شهر آری در نزد یکی ارکه کپختانی و جنب مسجد وکیل واقع **بازار** و از بناهای شهر آریزد
کپختان می باشد . بنیان و اساس بازار مذکور بسیار محکم بنا شده و بازار تازه های پی در پی که در شیراز
به وقوع پیوست کوچکترین غلطی در ارکان بازار مذکور وارد نشده است تا این بنای بازار مذکور بعد از سال
۱۱۸۰ هجری قمری است و بعد از آن مسجد وکیل می باشد و ساختمان آن از سال ۱۱۸۷ هجری قمری
شروع شده است در زمان شاه ناصری خانید حاج میرزا ابوالحسن نسائی مدالی است که با تاریخ بنای
بازار ارتباط دارد و اینها * نقل میشود *

((در سال ۱۱۸۰ وکیل خانها را از نظم سالک ایران جز خراسان آسوده داشت شهر شیراز جنب طراز
پای تخت سلطنت خود نرود بنیاد ساختن عمارات را نمود اول قلعه شهر از گچ و آجری بنا کرد و با تمام رسا
بعد از آن ارگی برای تنبیه و حرس راه خود بساخت و بنا چهار سانبند (۴۰۰))
عدّه ای از شگرتین و جهانگردان اروپائی که در گذشته از شهر شیراز بدین نوده اند در سفرنامه های
خود مدالی در مورد بازاریکی نوشته اند از جمله این فلاسند که در سال ۱۸۴۱ از شهر شیراز بدین نمود
در مورد بازاریکی چنین می نویسد صفحه ۲۷۰ ترجمه سفرنامه

تشیانستی که شیراز سرو سوزی بعد از بازاری است که کپختان ساخته است مساجد شراهد * می شود
با مساجد اسفهان آنها را مقایسه کرد و مشهورترین اینها است شاه جراحی است که مدفن یکی از بقعه سین است *
زیرا در سوزی سابق کعبه ۱۲۸۱ هجری قمری ^{کپ} بنای آن ساخته شده و در سفرنامه خود بنام ده هزار و سیصد
در ایران در مورد شیراز بازار آن چنین می نویسد صفحه ۲۴۰ سفرنامه هنر از اسپریش سابق
در اطراف شهر شیراز قبل از نگارنده نویسنده گان معروف قلم فرسائی نموده و در ذکر حاجت نیست که اینجا
از نویسندگان کتاب آنان را ذکر نماید و فقط باین نکته اکتفا می شود که بازار و ارگ برای کسانی که ذوق و سلیقه
نمایش آثار باستانی دارند قابل توجه می باشد *

بازاریکی آریزد به ترین بهترین نمونه معماری در نزد محسوب میشود و شامل یک رشته بازار جنوبی است
که از روز اسفهان شروع به کوچکی جنوبی به سوی مشرق می شود و یکسوی غربی است که در تقاطع
بازار شمالی جنوبی شامل یک چهارم سوق و وسیع می باشد * بدلت احد است خیابان کپختان زنده نسائی از بازار
وکیل خراب و عملاً * بازار مذکور در قسمت شمالی و جنوبی تقسیم شده است در بازار شمالی جنوبی در هر قسمت

۱۶ زوج مغازه وسیع در اردودر سمت شمالی شرقی آن چند کاروانسرای وسیع بنا کاروانسرای هریس و کاروانسرای احمدی و کاروانسرای گمرک از دوره کهنشان باقیمانده که همراه ورودی آنها از داخل بازار وکیل است. بازار شرقی هریس در چهارسوق بدو قسمت تقسیم میشود سمت شرقی آن ۱۹ جفت مغازه دارد و بناها از آنجا بقدرت بازار هریس چهارسوق پاده جفت مغازه بناها بازار ترکمن در دهان شهر هریس باشد. بازار بازار ترکمن در دهان شهر هریس در چهارسوق بازار بدو قسمتی است که در داخل ورودی آن در جلو سردر مسجد وکیل است و بناها از شرقی و غربی هریس معروف می باشد بازار شرقی و غربی هریس در دهان جفت مغازه دارد بازار وکیل در آرای پنج درون کااست که در داخل شمالی و جنوبی و داخل شرقی و غربی بازار نصب است و قبل از احداث آنها بانزده تقسیم آن بدو قسمت در دهان هریس کنونی بناها بسته اند و بدین وسیله در باقیمانده و شبها بناها بازار محفوظ بود ماست بازار وکیل در راسته اد آرای ارتفاع بیشتر از ارتفاع فعلی بوده است در تعمیرات گذشته کف بازار براد بعضی نقاط تا حدی در یکتراز ساخت آنهاست هریس آن را در هریس و اند در هریس و بعضی بازار یک طبقه اسفالت نیز از سی سال پیشهای است. حوضی از دور و کنه شانزند در وسط چهارسوق هریس که در گذشته اجرای آب از داخل بازار ترکمن در دهان از ترک کف بازار آب راه حوض وسط چهارسوق میرساند در تعمیرات کف بازار حوض وسط چهارسوق برداشته شد و بعضی مجرای آب در زمین بازار ترکمن در دهانهای است که بصورت شاق هریس با آجر و ساروج مجرا ساخته اند. مجرای فاضل آب حوض نیز در گذشته در گوشه جنوب هریس چهارسوق بود و جاه اصلی آن در ترک کف بازار محفوظ مانده است بعلت بالا آوردن کف بازار ترسش از حجابهای سنگی نمای کوههای جلومغازه هریس در زوایا کفهای شده است.

طرح اصلی بازار مذکور همانسان بازار قدیمی شهر لاریها بازارچه بلند اسفهان می باشد که بدست شاه عباس کبیر ساخته شده است گرچه با استفاده از خصوصیات معماری دوره صفویه بازار وکیل بنا گردید و بعضی خصوصیات چالپد دیگری نیز بازار مذکور دارد که در سایر بازارهای هریس دیده میشود از جمله عرض زیاد بازار وکیل است که در بازار لاریها سایر بازارها نظیر آن دیده نمیشود. دیگر ارتفاع شاقه های هریس بازار مذکور

است که در سایر بازارها مانند بی ایران دیده نمیشود ارتفاع طاقهای ضریب بازار یکدومیش از ۱۱ متر است که بکثر آن حالت خاصی زیری بالا آمدن فرش کف بازار کوتاه شد بود متر ارتفاع یعنی آن است به روی طاقهای ضریب —
 بادگیرهای (خیشخان) ساده ای زده اند که باعث تبویه بازار میگردد و حالت ارتفاع زیاد این تبویه کامل
 صورت میگردد و همین جهت بازار کوکند در قباستانها در اراضی خنک و بسیار لطیفی می باشد از خصوصیات دیگر
 بازار کوکند پنجره های است که درهای سقف آنها تبویه شده است و همین علتی است که به بازار میخانه ها می رسد و
 تا یکی بازارهای قدیمی ایران در بازار کوکند دیده میشود از خصوصیات دیگر همان بازار کوکند طاق عظیم ضریب
 چهار سوئی آن است که روی بلندی قرار دارد و بعد از گذشتن دو دست سال درازگان آن کوچکترین خللی وارد نشده
 است در مورد پشاهان قدیم و در زمان شاهان ناصری مطالب جالبی وجود دارد که از نظر معماری در شیراز فوق العاده
 جالب توجه و اهمیت است ^{مشرفان قدیمی کوکند} چنگک شیراز از آبرفت رودخانه ها بوجود آمده و همین علت زمین آن است که است و —
 ایجاد ساختمانهای محکم در آن دشوار نظر می رسد بر این جهت در بناهای کوکند محل پشاهان اثناء بق زیاد
 خاکبرداری نمودند از رسیدن به خانه محکم داخل حوضه را با سنگ و خاکی و گن آهک می انباشتند سپهری بنا را روی
 این بنا سازی محکم قرار میدادند *

مخازنه های چهار گوش هشتی و دوازده است و چند تریج زیبای آجرنار در حیثیات های طاق ضریب را تشکیل میدهد *
 اساس بازار کوکند در جلومخازنه ها سکوی سنگی است که از ارتفاعات سنگهای بزرگ تبویه و ساز چاروی خم شده است
 نمای بیرونی سکوی سنگی در اراضی مرتفعه بصورت تریجها می باشد که بدینها همپوشی آنها چاروی شده است
 چند نمونه از درها و سقف بی مخازنه ها هم اکنون در میدانها موجود است که از جمله آنها در چوبی مخازنه روی بی بازار
 مشرفانها است که بهمان صورت اولیه در محل پائین آمده است در چوبی شمالی و جنوبی بازار نیز قدیمی است مخازنه
 در اراضی وسعت فوق العاده زیاد است و همین جهت بعضی از کسبه آنها از بسط بد قسمت تقسیم نمودند و اندک کسبههایی
 و اسبالت آن نشده وارد شده است * بازار کوکند را باید از جهتین و خوش منظره ترین بازارها و قدیمی ایران محسوب دانست
 در مدخل و در آن کاروانسراهای قدیمی بازار کوکند در حیثیات بسیار جالبی از کاشیکاری دیده میشود که از نمونه های جالب
 کاشیکاری در روزند محسوب میشود *

کاروانسراهای سجاون بازار و کیس

بازاری که دارای ششمانی است که هر دو بازار در روزه و یکدند باشد و اند این کاروانسرا شامل کاروانسرای
روشنی ، احمدی ، گروک در نیمه شمال شرقی بازار و شراپخانه در نیمه شمال غربی و کاروانسرای فیله بازار
شمیرگرها میگردد و در کتاب فارسنامه ناسری خانیف حاج میرزا حسن فسانی از آنها شرح زیاده کردید .

(کاروانسرای روشنی در محله در پ شاهزاده و در جنوب شرقی بازار و کیس است و وسعت سطح آن از همه کاروانسرا
ها بیشتر است از بناهای حضرت عیسی خان زند) ^{میرزا} (سقاوش مسکن چهارمعتبر است)

(کاروانسرای فیله در جنوب شرقی مسجد جامع کیس و اخل بازار و کیس است از بناهای حضرت عیسی خان زند است
مسکن چهارمعتبر است در سال ۱۱۸۰ و اند ساخته شد) گروک جایی را گنبد که مال چهار عراضی و گنبد
این کاروانسرای روشنی و کاروانسرای فیله مدتی چند بنزل افراد پده هیچ خللی در بنیان خود ندید و محتاج به
تعمیر نگشته اند و چهارمعتبر در حجره کتوفانی و حسانی آن مسکن در آرد) و این ترتیب همه این کاروانسراها
در دوره عیسی خان زند و از سال ۱۱۸۰ بعد ساخته شده اند و درهای ورودی همه آنها از داخل بازار و کیس باشد
و اینک همک را بر ترتیب پیورده بوسیله فرامید هم .

کاروانسرای روشنی

در نیمه شمال شرقی بازار و کیس قرار آرد و محلات احدث خیابان زند حجره های سمت جنوب کاروانسرا شش
خوب این زند و خوب پدید و همین جهت نیز کاروانسرا راهی به خیابان زند در آرد . سرد راهی پیورده است
طاقهای ساده است که بوسیله دریمه و آلان ورودی ارتباط در آرد . طاق مدخل ورودی دارای مقرنسهای
بسیار زیبایی است و درجهی قدیمی هنوز جای خود پائی است . راه ورودی شامل چهار مرتبه پله ساده -
آجری است که بکلیه در نیمه پایانی و پایتند بروی چیزهای آجری احراق قرار آرد . پایتند و پابانک و مرتبه
سقف دارای تزیینات محلی بسیار زیبایی است . و آلان ورودی در آرد و از راه سنگی از سنگهای سخت نام
است که بهمان صورت و طرح بازار و کیس جاری و شش شده است . در جلو میانه های و آلان ورودی سکوی
سنگی نشانی سکوها های سنگی بازار و کیس میسرگردید . حجره های غربی و جنوبی و شرقی کاروانسرا به جای خود پاترسی
است و پیشانی بعضی از حجره ها از کاشیکاری پدید می شود و پیشانی چند حجره تزیینات محلی های

زیبائی چشمه خرد

کاروانسرای احمدی

کاروانسرای مذکور بعد از کاروانسرای مروی و در نیمه شمال شرقی بازار و یک فراراد ارد سرد رودی در اراضی طاق ساده آجری است که بد الان رودی ارتباط دارد. بد الان رودی در اراضی طاق آجری وسط و طاق وسط در آن در اراضی تینا است که شباهت محرق به یازن میانی می باشد. کاشیکاری سقف در آن نمای کاشیکاری شاه نشین شمالی سرای مشهور به همان طرح تهیه و نصب گردیده. طرح کاروانسرای مذکور بسیار چالسیونامند و قسمت میگرد و قسمت اول در دوپوسیه یک ردیف حجره از هم جدا میگردد و برای رسیدن از حیاط کاروانسرای اولی بدوی سه راه رود وسط در ردیف و گوشه شرقی کاروانسرا ^{معموره شده} پیوسته است. کاروانسرای اولی که بعد از آن رودی قرار دارد چالسیون قسمت آن محسوب میگردد. در وارد کاروانسرا ایوانی تعبیه و پشت ایوانها حجره ها قرار دارند این حجره ها در سمت شمال و جنوب هر دو یک شامل ۶ حجره بنا گردیده که گوشه های شمال و جنوب شرقی اختصاصی به راهروی رودی به کاروانسرای سمت شرقی دارد.

در بدخل ایوان شمالی و ^{صورتی} وسطی و جنوبی در هر سمت ۵ ستون سنگی یکپارچه و در ایوان شرقی و غربی در هر سمت ۲ ستون سنگی نصب گردیده. قوس طاق ایوانها به بنوی شکل است که بر روی ستونهای سنگی قرار دارد. ستونهای سنگی بدخل ایوانها فاقد تزئینات ولی هر یک طرح جانی در ارد و همه به یک شکلی بنا گردیده است که تعبیه و نصب شده اند. ستونهای سنگی بر روی پایه سنگی مکعب شکل قرار دارند. ستونها بد وروان یک قطعه سنگ یکپارچه تهیه و نصب شده اند نمای ستونها ساده و فاقد هرگونه تزئیناتی باشد بر پایه سرستون پنج بد وری حجاری و سرستون کی بر چسته ترازش بین بد وری و مکعب بر روی سنگ حجاری گردیده. نیمه شمالی و شرقی کاروانسرا در طبقه دوم و برنمای طبقه اول در دو لبه های از کاشیکاری هفت رنگ نصب گردیده. رخ باها سنگهای سفید حجاری و برنمای طبقه اول در دو سمتان و در رخ باها شبیه ای از کاشیکاری به شکلها میانی هندس بدیده می شود. در راهی جویی قدیمی بعد از حجره ها هنوز جای خود باقی است در وسط چوکی کاشیکاری بد الان رودی به کاروانسرا. کتیبه امبا کاشی زمین خرد نوشته شده است که در سمت چپ برنگه سبزه نصب و چنین خوانده می شود. باحافظ کاشی پزیرا - عبد الرزاق نقاش احمد حاجی سده ۱۲۲۸ و این تاریخ میوه به ترمیم کاشیکاری کاروانسرا است چون بد وری

خوش طرحی در وسط صحن کاروانسرای بهمان صورت اولیه باقی است. لبه میانشبه حوض مذکور از قطعات سنگ یکپارچه حجاری و نمبگردد. در وسط حوض نیز حوض کوچک دیگری نظیر حوض اصلی با سنگ حجاری و نمبگردد بد که بمنزله مجرای آب حوض در گذشته بوده است. در مقابلشما لوج جنوب شرقی و مقابلشما ایوان شرقی بصورت راهرویی به کاروانسرای پشت کاروانسرای اصلی ارتباط دارد. این دو کاروانسرا که بصورت عاید رین و بیرون بنا گردیده اند با یکدیگر و با واحد رانش کهنه هند کاروانسرای دومی از نظر طرح با کاروانسرای مذکور تفاوت دارد و ابوابی در کاروانسرای دومی پنجم نمی خورد این کاروانسرا نیز شامل پنج رشته حجره در سمت جنوب و چهار رشته در شمال و سه رشته در شرق و دو رشته در غرب میگردد. کاشیکاری لچکیهای حجره ها اجانب توجه و از کاشیهای مختلف رنگ تهیه و نمبگردد در وسط صحن این کاروانسرا یک سنگابند هم وجود دارد.

کاروانسرای کمرنگ

بعد از کاروانسرای احمدی در نیمه شمالی شرقی بازار و کتب قرار دارد سرد رویدی آن مانند سرد رویدی کاروانسرای روشنی و دارای مقرنسهای آجری زیبایی است بعد از سرد رویدی در آن طولانی قرار دارد که به حیاط کاروانسرای پیوسته می شود. طاق راهروی رویدی عرقچین ساده آجری است که بکلیت با پارسک می باشد بر روی چیزهای اشرف قرار دارد سقف راهرو رویدی در سالنهای اخیر اندود گردید.

حجره های کاروانسرا در ورودی صحن داخلی شامل ۷ حجره در شرق و غرب در هر سمت و ۱۱ رشته حجره در هر سمت شمال و جنوب میگردد. در چهار گوشه کاروانسرا نیز چهار حجره تعبیه شده است. کاروانسرای کمرنگ در طبقه می باشد حجره های طبقه زمین دارای وسیع است کدر کهای بعضی از حجره ها هنوز بجای خود باقی است طبقه دوپشامنا ایوانهای کوچک است که در پشت هر یک حجره تعبیه شده است در بالای درهای حجره ها پنجره های مشبک پشایرین بجای نمبگردد که بمنزله نورگیر حجره های طبقه دوم محسوب می گردد از آزاره سنگی کاروانسرا اجانب توجه یک حوض که لبه میانشبه آن از سنگهای حجاری شده است رخ تمام تهیه و نمبگردد در وسط صحن دیده می شود یک پتای جدید در گوشه جنوب غربی کاروانسرا در حیاط آن در سالنهای گذشته بنا نموده اند.

شراپخانه

مدخل ورودی آن در بازار وکیل و تقریباً ۲۰ متری سرد ورودی کاروانسرای روضی است و شامل یک هشت متری در وسط و در پشته و الان طویل در سمت شرق و جنوبی است و الان جنوبی به امتداد احد اشکبایان زند به آن ارتباط دارد. مدخل ورودی بصورت طاقمائی است که در طرف آن دریاچه سنگی یکپارچه نصب شده است. سقف مدخل ورودی دارای کاشیکاری بصورت زیجائی باشکلهای زمیائی هندسی تزئین گردیده سقف و الان شرقی یکطاق ساده آجری است که بکلیه تزئین و پاهای یک متری جریزهای اطراف قرار دارد. در وسط طرفین سقف یک بادگیر نصب گردیده سقف هشتی و سده نیز یک طاق ساده آجری است که یک کتبک ۸ تزئین متری در هر طرف از اطراف قرار دارد. و الان جنوبی سقف آن بصورت دو طرفین ساده آجری است که یک کتبک پاهای یک متری جریزها اطراف قرار دارد. کف شراپخانه سنگ مرمر و در اطراف هشتی و راهروها حجره هائیمه شده اند شراپخانه مرکز معاملات نقدی بیرونی بازار در دوره وکیل بوده است.

کاروانسرای نیلی

کاروانسرای نیلی بین بازار شمشیرگروها و ترکس و وزهاد سمت غربی بازار وکیل و در نیمه جنوبی آن قرار دارد. در ورودی آن در بازار شمشیرگروها پهنی شود. سردر قدیمی مدخل طاقمائی ساده آجری است که به وسیله و الان طولانی به سخن کاروانسرا ارتباط دارد. طاق و الان ورودی دارای قوسهای چنق است که بین آنها به وسیله طاقهای آجری ناری شکل پوشیده است.

طرح کاروانسرای ششگوشه که در چهار سمت در هر سمت ۷ حجره و در چهار گوشه بنا نیز چهار حجره تمهیه شده است. تعدادی از درهای چوبی قدیمی بجای خود باقی است نمای داخلی کاروانسرا فاقد هرگونه تزئینات کاشیکاری است. حوض صخره قدیمی در وسط حیاط کاروانسرا باقی است در سالیهای اخیر سنگ ساختمان جدید در داخل حیاط احداث نموده اند که تپه کاره پائین آمده است.

مسجد حاج شی

در انتهای شمالی بازار وکیل قرار دارد نمای سردر مسجد و دیوارهای شرقی در زمان چلبازان بنا گردیده و چون تجدید ساختمان مسجد بعد از ساختمان بازار وکیل انجام یافته برای داشتن فضای بیشتر پیش از بنای چلبازان در برگزیده است. در کتاب تاریخنامه ناصری در مورد ساختمان این مسجد مطالبی شرح زینوشته شده است.

((در سال ۱۳۰۰ حاجی محمد حسن اسمعیل بیگ تاجرشیرازی بعد از خرابی آن مسجد عمارتی بیشتر و بهتر از اصل آن بنا نمود بانجام رسانید و در میانه بازار وکیل و دروازه اصفهان افتاده است)) و باین ترتیب اصل بنای مسجد باید مربوط به ورمزنده و هم دوره بازار وکیل باشد و شاهد این مدعا ستونهای سنگی است که در — شبستانهای باقی است و بسبب ستونهای سنگی دوره وکیل حجاری و نصب گردیده اند . سرد ورودی در سمت شرقی مسجد و ورودی مدخل ورودی بازار وکیل قرار دارد . نمای سرد ورودی مدخل ورودی دارای تزئینات بسیار زیبای کاشیکاری است که با قطعات کاشی بصورت زیبایی تزئین گردید . برپیشانی سرد ورودی کتیبه ای با خط نستعلیق بر روی سنگ مرمر نصب گردید که چنین خوانده می شود . *هو الله تعالی* . چون این مسجد فردوس نشان از صدمه — روزگار با خاک همسان بود لهذا *بضمون انما یعمیر مساجد اللهن آمن بالله والیوم الاخر* مرحمت پناه حاجی محمد حسن محمد تاجرشیرازی در سنه ۱۳۱۰ بتجدید طرح و بنای آن موفق گردید و در سنه ۱۳۰۳ اتمام یافت و در همان سال بر حمت خدا واصل گردید . در مدخل ورودی و خروجی سرد راه پله سنگی از قطعات سنگهای یکپارچه نصب گردید این مسجد شامل یک رشته رواق در شرق و یک رشته رواق در غرب و در شبستان کوچک (شمال و یک شبستان در سمت جنوب) میگرد . رواق شرقی و غربی در هر سمت شامل ۵ طاق است که در سالهای گذشته بانصب درهای آهنی در مدخل آنها تبدیل به شبستان برای اقامه نماز گردید . در سمت شمال و در شبستان در عرض مسجد بنا شده است شبستان شمال غرب و وسیع تر از شبستان شمال شرقی است . در شبستان شمال غربی چهار ستون سنگی و در شبستان شمال شرقی دو ستون سنگی دیده می شود هر دو شبستان عبارت از عرقچینهای ساده ای است که بکمک پایه های یکپارچه بر روی ستون های سنگی و جرزهای اطراف شبستان قرار دارد . ستونهای سنگی ساده و بصورت مدور حجاری گردیده اند در بالای سر ستون یک پیچ مدور و بر روی پیچ مدور سر ستون کعبه جسته تراز ستون می باشد قرار دارد . ستونها همه از سنگهای یکپارچه تهیه و حجاری گردیده اند . سقف شبستانها عرقچینهای ساده آجری است که روی آجرها را در تعمیرات گذشته اند و در نموده اند رخ بامد آرای آجرهای نظامی بزرگی باشد که مانع نفوذ رطوبت به بدنه دیوارها میگردد . سقف رواقها دارای تزئینات معقلی بسیار زیبایی می باشد . بر پیشانی طاقنها الچکی های بسیار زیبایی از تزئینات کاشیکاری بشکل های زیبای هندسی دیده می شود . آزاره سنگی مسجد از سنگهای سرخ فام حجاری و نصب گردید . کف مسجد و شبستانها در سالهای اخیر با موزائیک

بقعه امامزاد سید عبد الله

در انتهای بازار وکیل محمد از سوی مشرق روایت می آید و بازار در یک کوچه پاریک قرار دارد و زینارستانه نامی

مطلب مستوری در مورد بنای امامزاد مذکور نوشته شده است که عیناً * نقل میگردد *

((بقعه حضرت سید عبد الله در بناگاه محله اسحق بیگ و محله بازار مرغ است عمارت لایق بر بزرگان جناب

ساخته اند و اکنون نسبت آن جناب معلوم نیست))

در اصطلاح مدنی مقبره مذکور امامزاد سید عبد الله نامی نماند و مورد احتیوا پیکرهای الهی شیرازی باشد سمت شرقی

و بناگاه کی از آن ارد و بازار بود و سمت شمالی آن بازار سنگرها قرار دارد * مزار حضرت در گوشه جنوب مغربی

محوطه وسیعی قرار دارد در سمت شمال محوطه اجوائی برای اقامه نماز نباشد * سمت بنای اجوائی شمالی قدیمی

نیست و در جنوب عیسیک اماکن خیرک و بازار نگاههای شیراز نباشد * است و سبک معماری آن شبیه مقبره حضرت -

میر حمزه می باشد و شاه نشین و وسیع در شمال و جنوب هر چه ظهور وجود دارد شاه نشین شرقی و غربی آن کوچکتر

است اصل بنای پنجره های فولادی آن قدیمی است سه ردیف پنجره فولادی مسکون بود ووارش شرقی هر چه ظهور نصب

شده است و ازاره سنگی بود ووارش خارجی حرم از درود پشمکهای جاری شده * دید می شود کتیبه ای در حرم

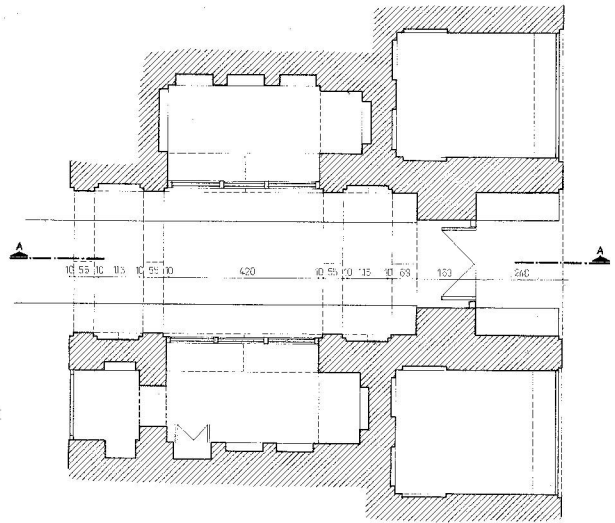
ظهور و بود ساختمان دیده نشده است سنگهای تبری در حرم ظهور میوط بد و ره قاجاریه دیده می شود -

تشنه از بنای حرم و لنگی از آجرکاری پشمکهای هند می است که در بالای پنجره فولادین شرقی دیده میشود *

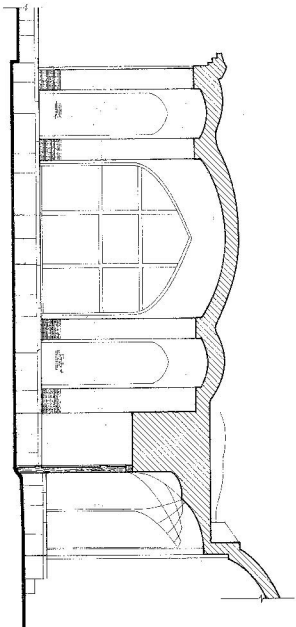
بانتقدیم احترام * اله قلبي اسلمی

بقعه امامزاد

۱۳۱۴

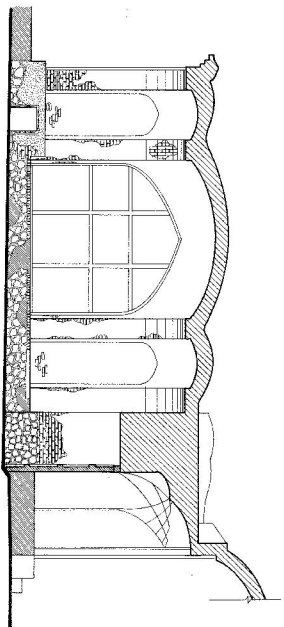

میراث فرحی استان قادیان	
موقع: پات ویدوہ - مراد پور	
مقیاس: 1:50	پہلو: ۱۰
تاریخ: ۱۹۶۸	نقشہ: ۱

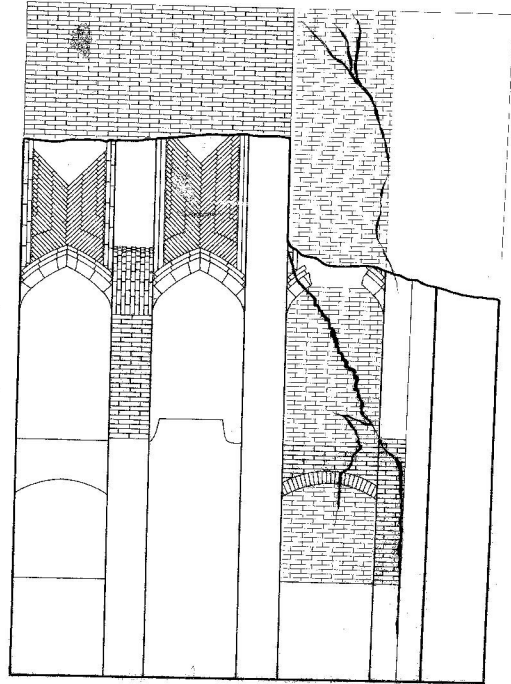
مقطع A.A

مدرسة فوسفات اسيوط	
Cité Phosphate Assiout	
150	مقطع A.A
479 م	مقطع A.A

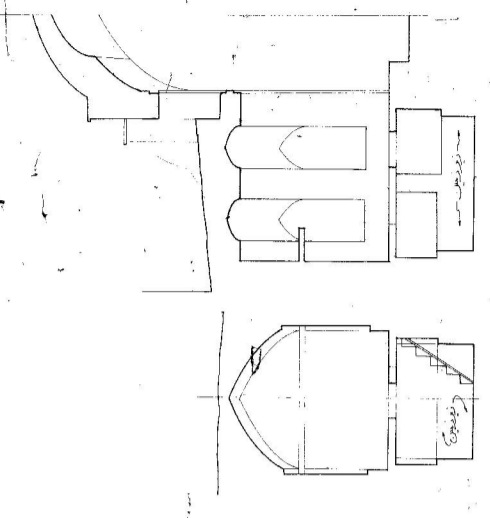
مقطع A.A

مدرسة فوسفات اسيوط	
Cité Phosphate Assiout	
150	مقطع A.A
479 م	مقطع A.A

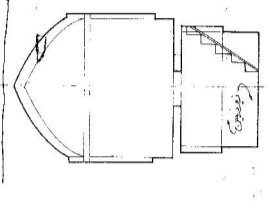

کتابخانه مسجد جامع
(بازار کهنه)

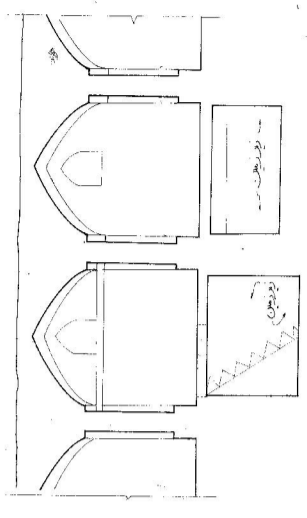
پیش ۴۴

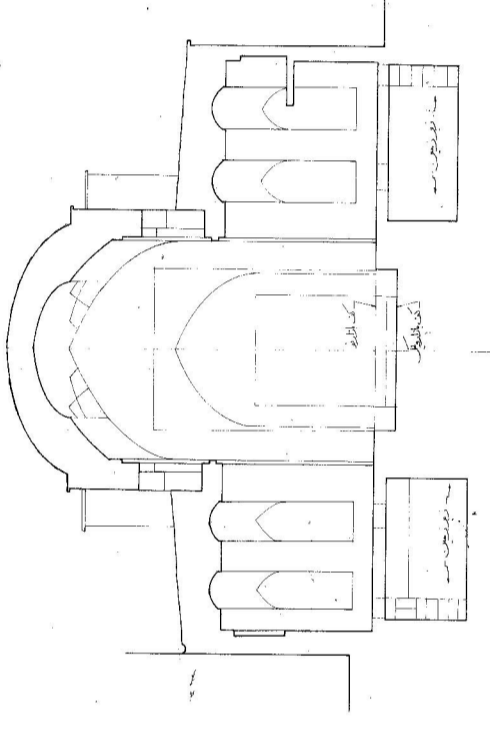
پیش ۴۵

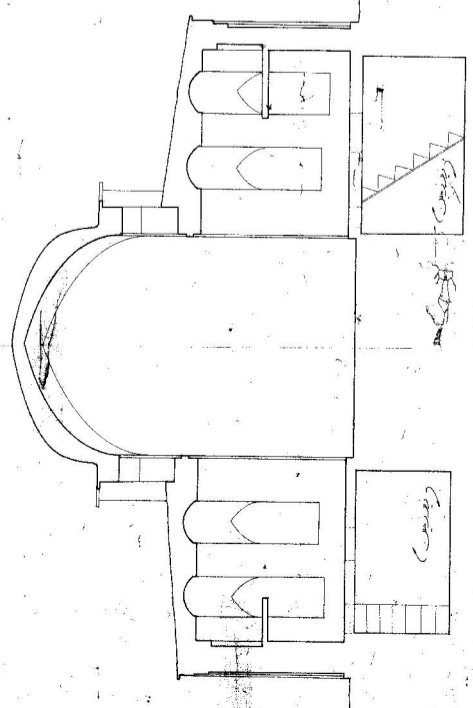
پیش ۳۳

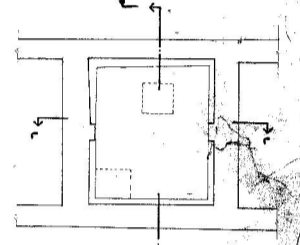
پیش ۳۴

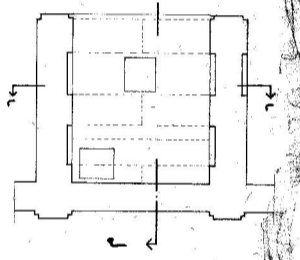
پیش ۱-۱

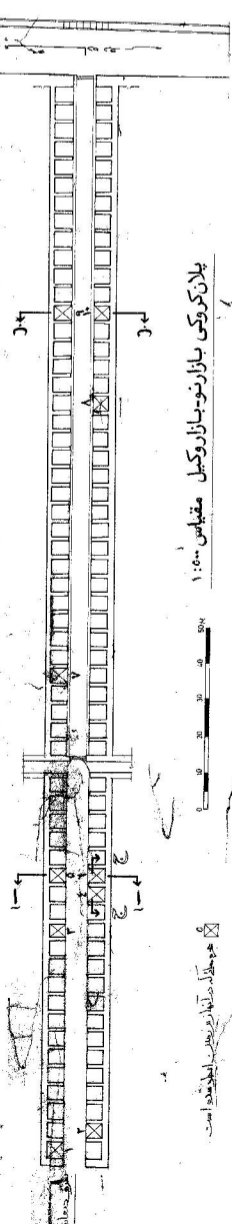
پلان زیرفوقس حجره شماره ۴

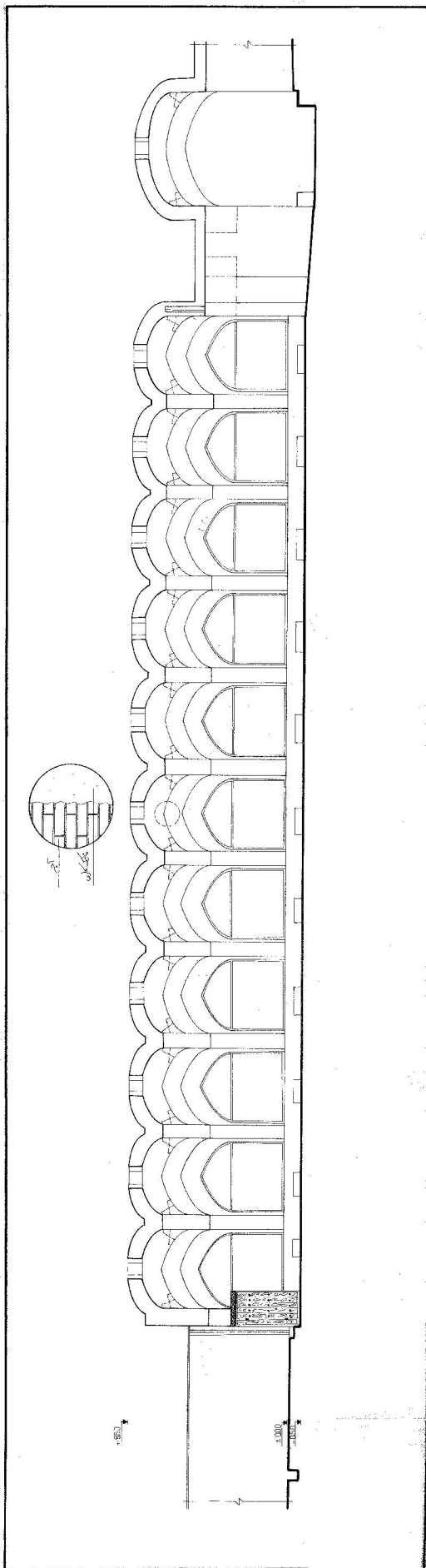
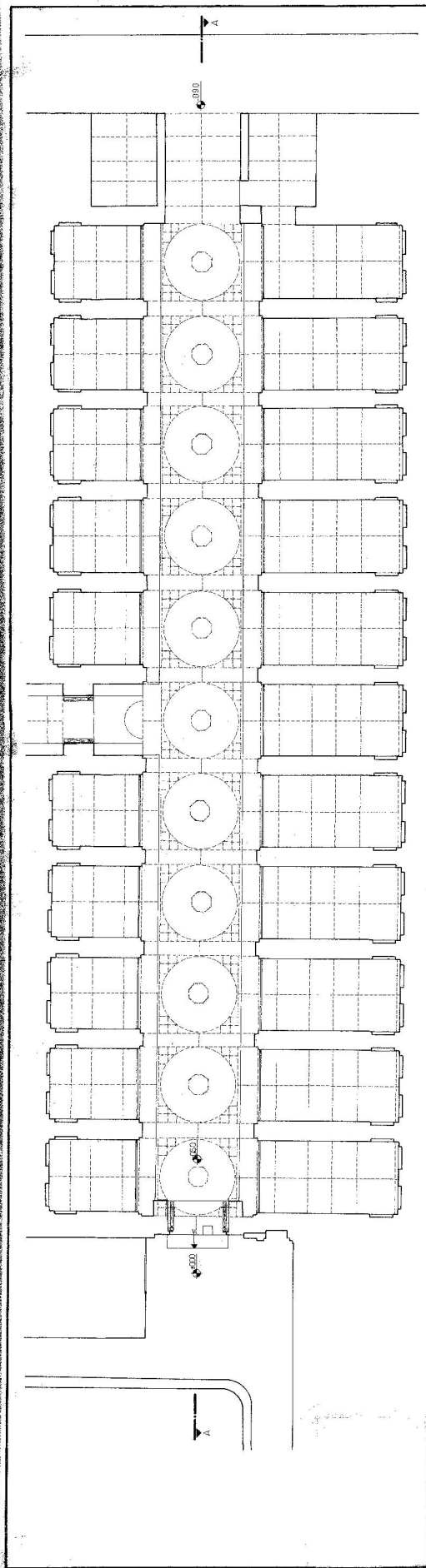
پلان همکف حجره شماره ۴

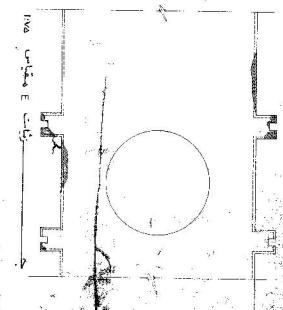
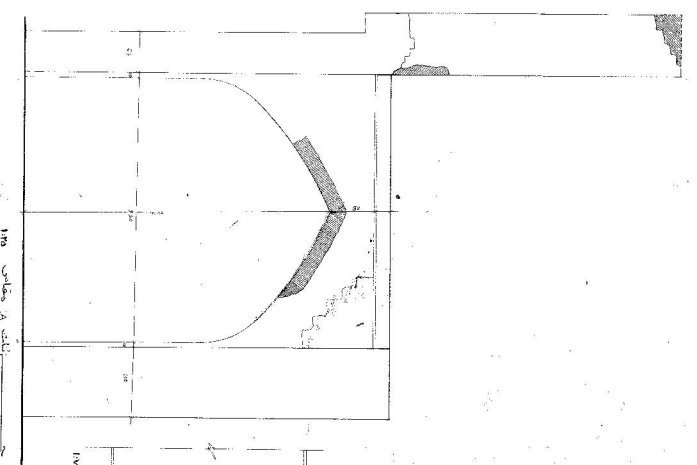
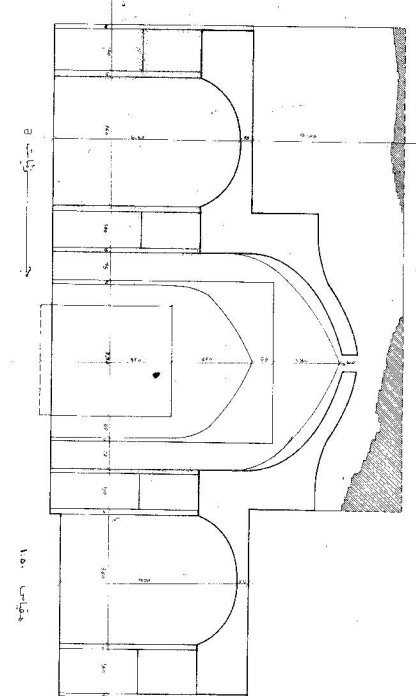
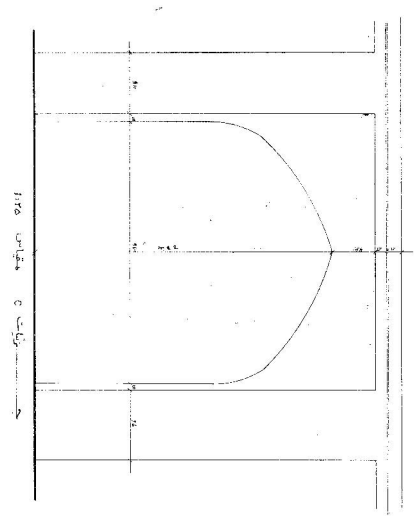
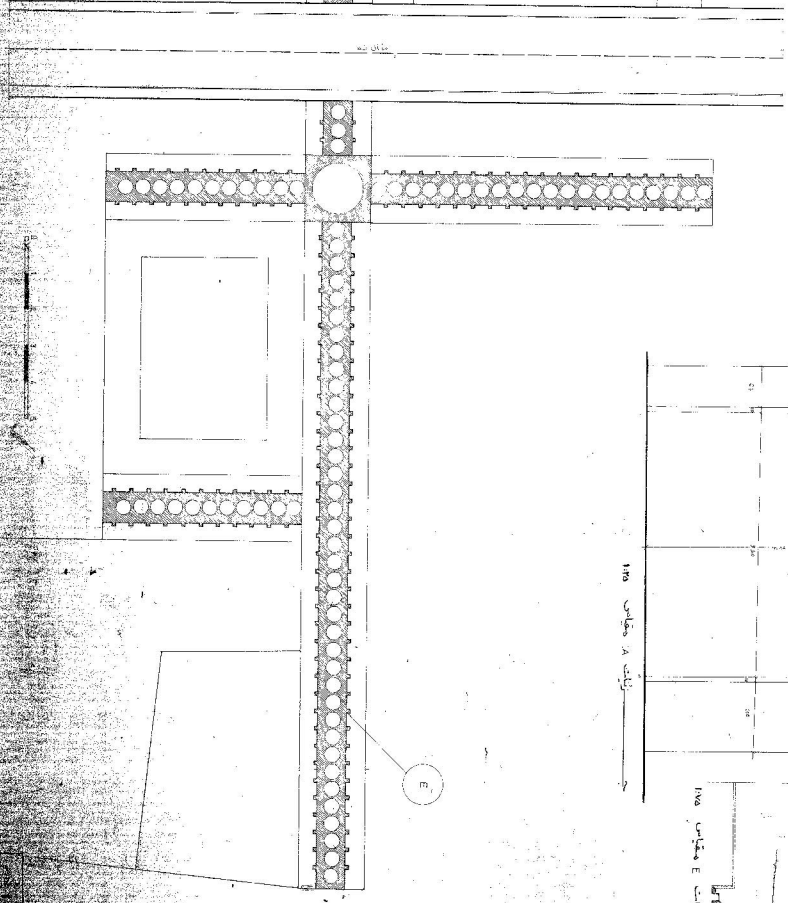
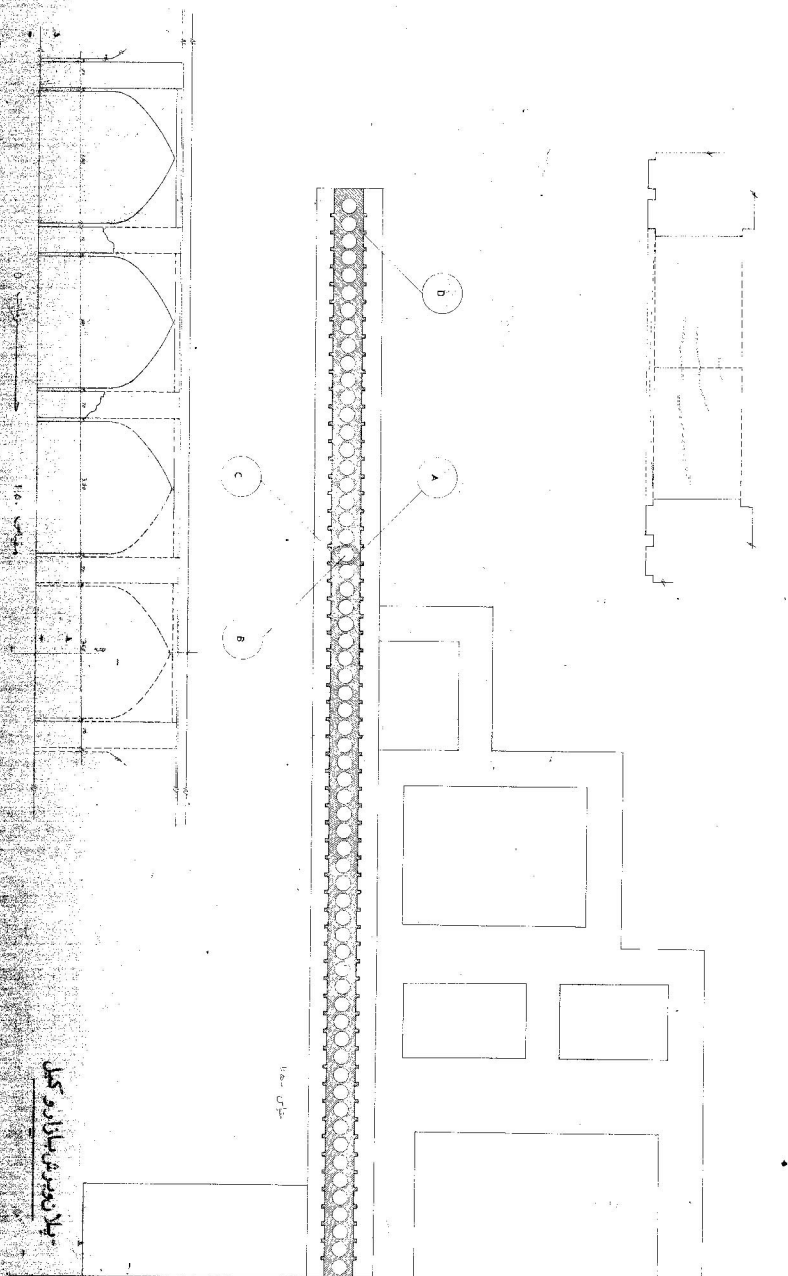

پلان کرکی بازار نو بازار وکیل مقیاس ۱:۲۰۰

دفتر فنی کاظم آثاری استانی فارس
طرحهای بخش شمالی بازار وکیل
 د. ط. و تصویبات غیر فنی مقیاس ۱:۲۰۰

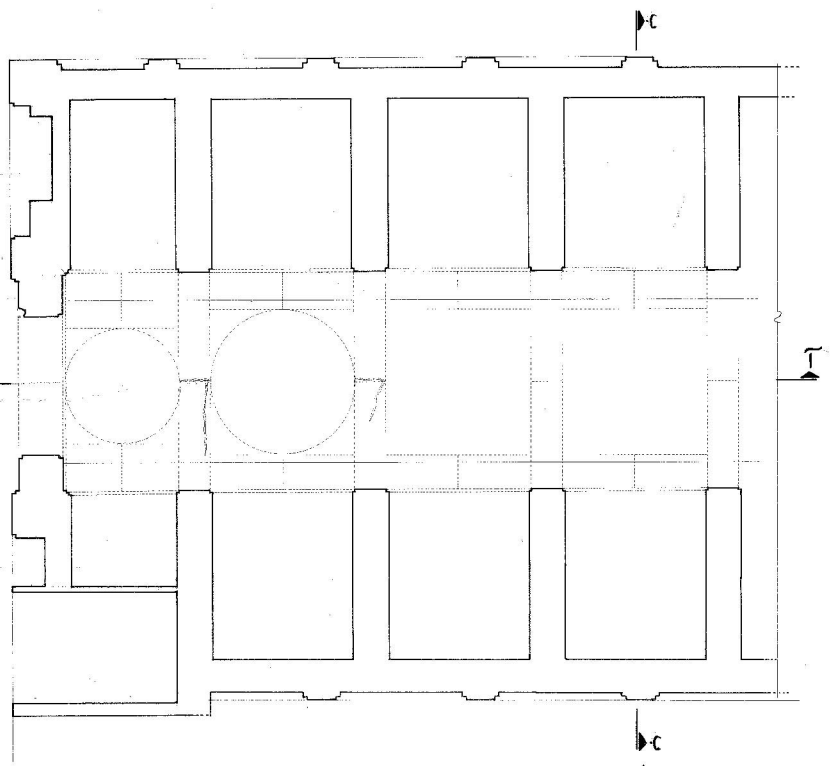

مخطط المسكن

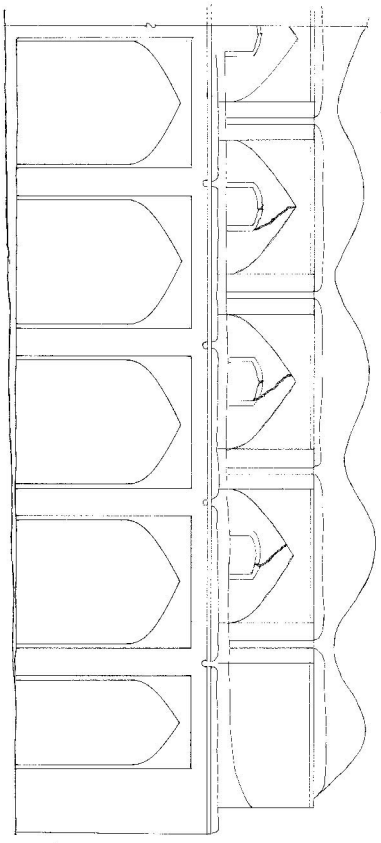
مخطط المسكن

مخطط المسكن

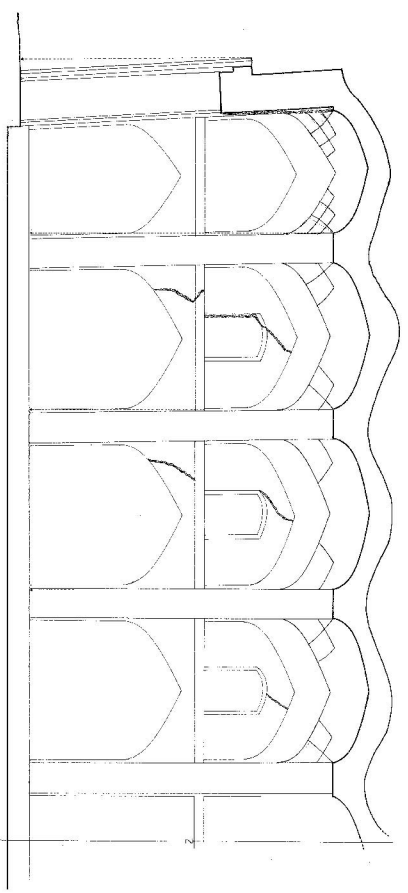
مخطط المسكن

پلان پیش‌بخش جنوبی سردرد

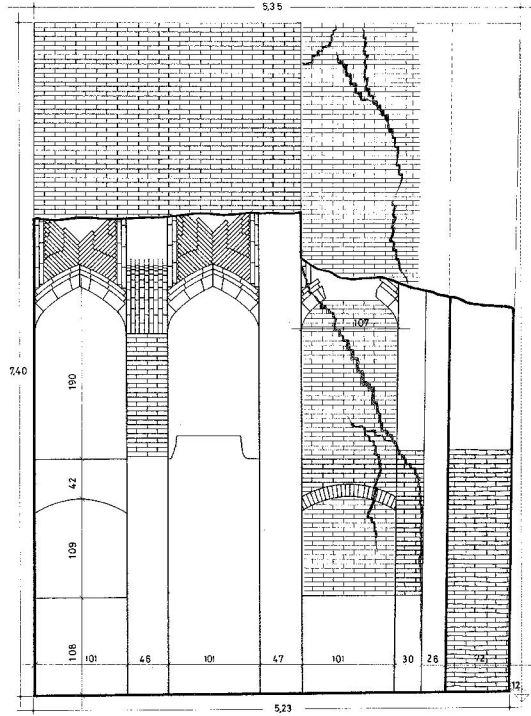

نمای خارجی ضلع غربی پیش‌بخش جنوبی

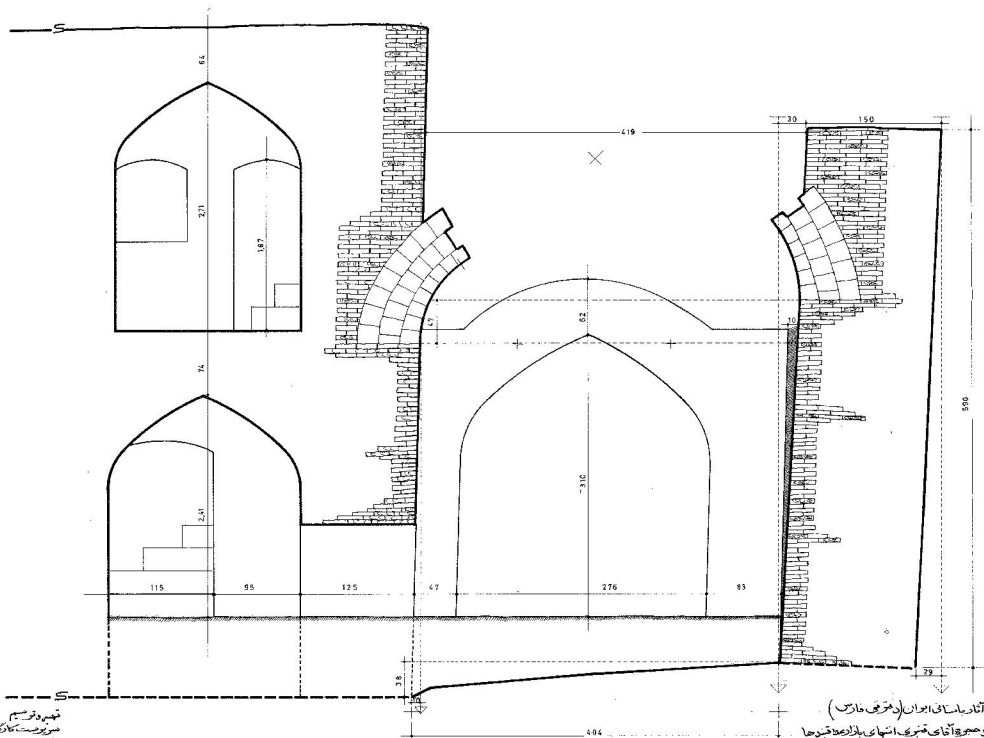
برش ۱-۲

مکتب‌المطالعه زینعلی، استان فارس			
موضوع: سردر پیش‌بخش شمالی سردرد			
تعداد نقشه	مختصات	مختصات	تاریخ
۷۱	۳۱	۳۱	۱۳۵۰
مقیاس			

سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ایران
 دفتر فنی خراس
 فضای قسمت شمالی حجره آهای قبری و نحوه آج پختی آن (بروم بوم)

تعیین و قوسها و کولمها
 سرپوشه کارگاه ریح اصفهانی
 مقیاس 1:20
 تاریخ: شهریور ۱۳۵۹
 ۱۵۷ = ۴

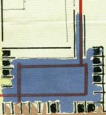

سازمان ملی حفاظت آثار باستانی ایران (موزه ملی مازان)
 برقی c-c وضع بر روی دیوارهای آجری استهای بالای بار و در قوسها

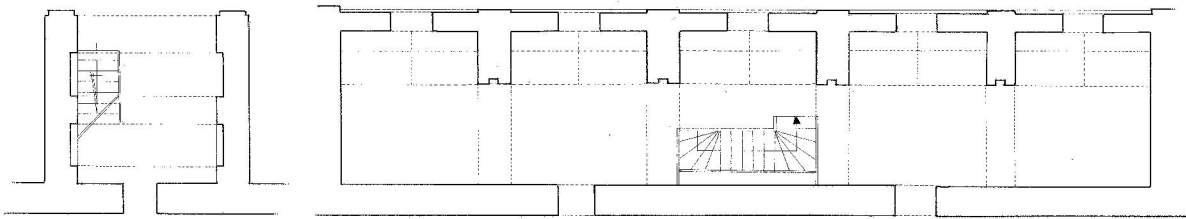
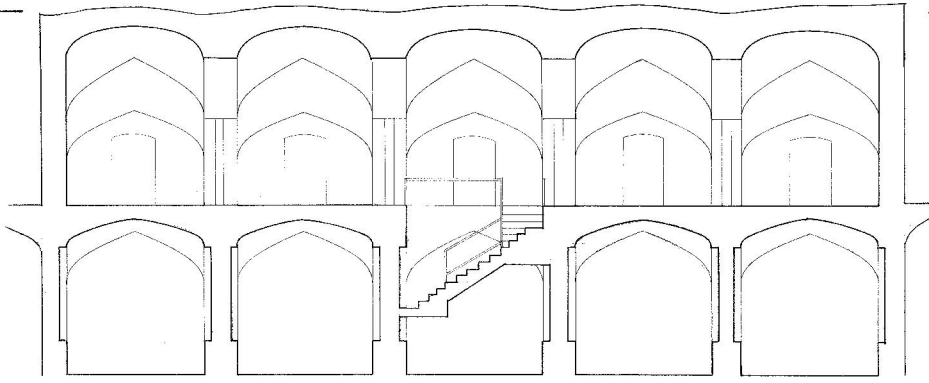
شماره نقشه: ۱۰۸-۱
 تاریخ برداشتن: ۵۹ ۶ ۲۹
 مقاس: ۱:۲۰
 صورت وضعیت: تکمیل شده
 سازمان: سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

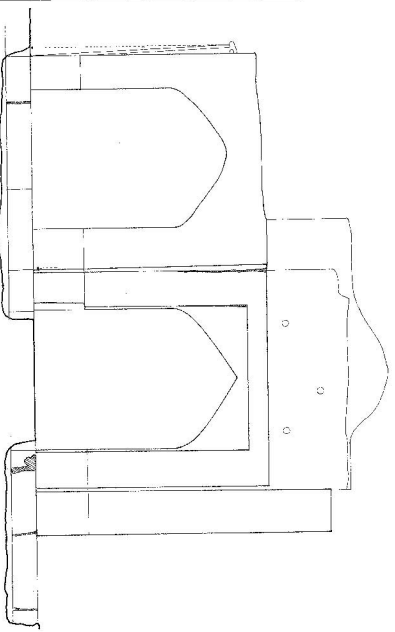
Handwritten text in the top right corner, possibly a name or initials, written in a cursive style.

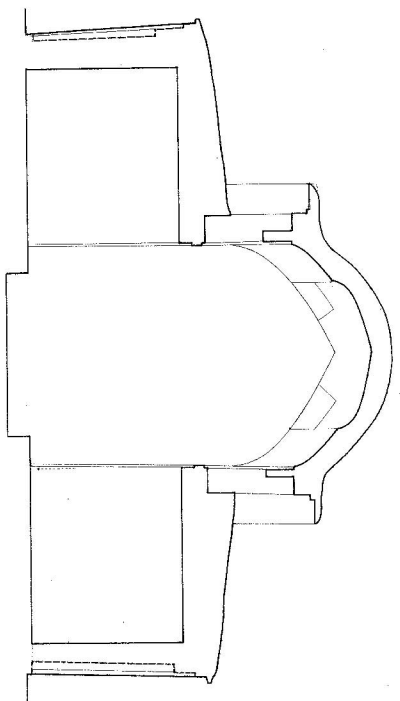

Handwritten text	
Handwritten text	Handwritten text
Handwritten text	Handwritten text
Handwritten text	Handwritten text

نمای چپ میسرور

138.6
 138.5
 138.4
 138.3
 138.2
 138.1
 138.0

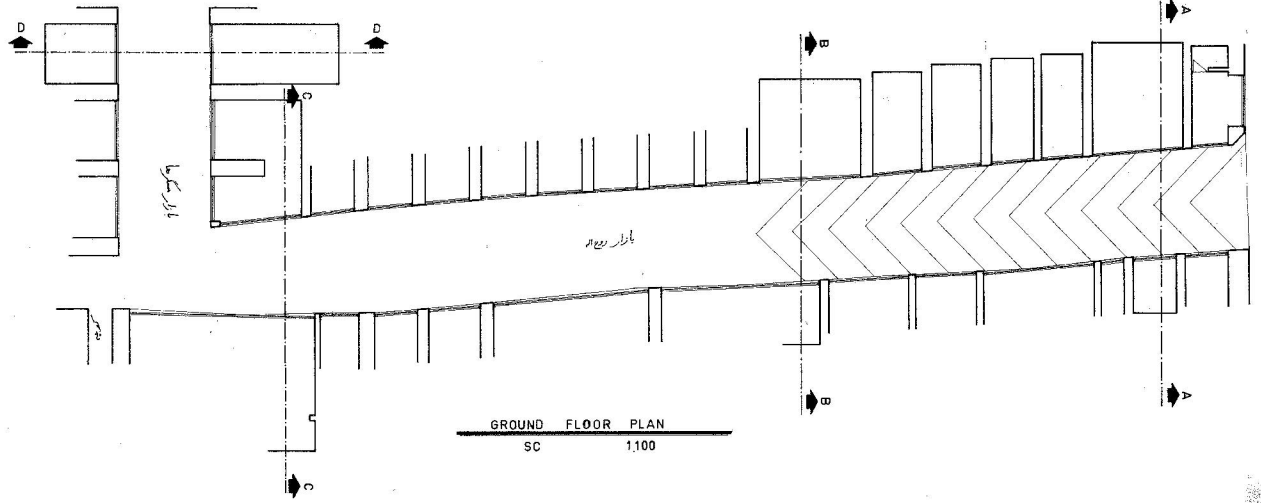

پروفیل - ب

مکان: میراث فرهنگی استان فارس			
موضوع: سردسیرهای بازار کربل			
تعداد نقشه	تاریخ	مقیاس	شماره
۱۰۰	۱۳۸۰	۱:۵۰	۴۸-۱

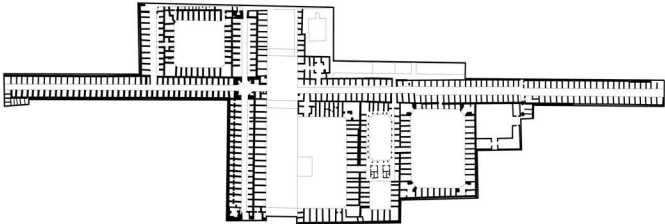

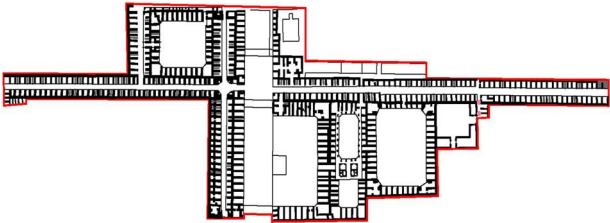
مختص: محسن ابراهیمی	مشاور: محسن ابراهیمی
تاریخ: شهریور ۱۳۸۷	مقیاس: ۱:۱۰۰
موضوع: نقشه معماری	نوع: معماری
پروژه: ...	محل: ...
تاریخ: ...	شماره: ...
مختص: محسن ابراهیمی	مشاور: محسن ابراهیمی
تاریخ: شهریور ۱۳۸۷	مقیاس: ۱:۱۰۰
موضوع: نقشه معماری	نوع: معماری
پروژه: ...	محل: ...
تاریخ: ...	شماره: ...

GROUND FLOOR PLAN
SC 1:100

مقیاس

نقشه تراکم تردد

- تراکم کم
- تراکم متوسط
- تراکم زیاد

بازار وکیل

م. ۷۷۷

